

Atkelta iš 1 pusl.

Mintis įamžinti ir plačiau paviešinti tragišką savo gimtojo kaimo istoriją kilo broliams Gintautui ir Vladui Kleinotams prieš trejus metus. 2014 m. jų iniciatyva buvo pastatytas paminklinis akmuo, skirtas Bakaloriškių kaimo sudeginimo 70-mečiui įamžinti. Bakaloriškių kaimą 1944 m. balandžio 12 d. – antrąją Velykų dieną – sudegino raudonieji partizanai. Iš 45 liko tik 4 sodybos. Tąkart buvo nužudyti du gyventojai. Pokario metu buvo išstremta 15 šeimų, 5 gyventojai nužudyti be teismo, 11 žmonių buvo įkalinta.

Po metų (2015), minint Bakaloriškių kaimo 220-metį, buvo išleistas lankstinukas „Bakaloriškių kaimui – 220“, susirinkusiems pristatytas dokumentinis filmas „Žaibas – Dzūkijos legenda“. Juk būtent Bakaloriškėse gimė legendinis partizanų vadas Vaclovas Voveris-Žaibas.

Šv. Mišios Dusmenų bažnyčioje

Tragiška šio kaimo praeitis buvo prisiminta ir pernai. Dusmenų kultūros centre buvo parengta žinomo fotomenininko Vytauto Žemaičio nuotraukų

paroda „Sudeginto kaimo aidai“. Ši paroda per metus apkeliavo beveik visas Trakų rajono mokyklas, kitas kultūros ir švietimo įstaigas.

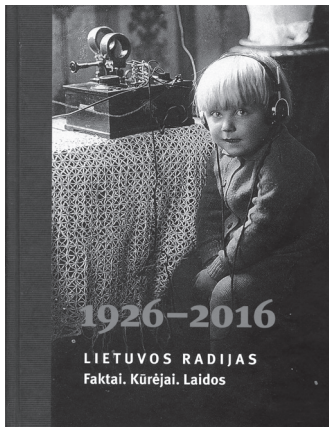
Išties džiugu, kad savo gimtinės iki šiol nepamiršta iš jos jau seniai išvykę kraštiečiai, kad kasmet jie susieina į jau tradicine tapusią šventę. Ir kasmet vis naujai įamžina savo kaimo istoriją. Pasirodo, kuo mažesnis kaimas (2011 m. surašymo duomenimis čia gyveno 36 gyventojai), tuo jis draugiškesnis, tuo daugiau jis gali padaryti.

Dar prieš keletą metų apie Bakaloriškių kaimo tragediją mažai kas žinojo. Bakaloriškės nebuvo minimos nė vienoje lietuviškoje tarybinėje enciklopedijoje. Nebuvo jų ir knygos „Kalbos praktikos patarimai“ (1976) vietovardžių sąrašė. Visur buvo minima tik Bakaloriškių pelkė. O štai dabar aktyvių žmonių dėka šis kaimas ir tragiška jo praeitis gerai žinoma beveik visoje Lietuvoje.

Solidi ir turininga knyga apie Lietuvos radijo 90-metį

Vytautas Žeimantas

Lietuvos mokslų ir enciklopedijų leidybos centras išleido solidžią, daug vertingos informacijos turinčią knygą „1926-2016 Lietuvos radijas. Faktai. Kūrėjai. Laidos“. Ji skirta Lietuvos radijo devyniasdešimtmečiui, gana ilgam laikotarpiui, per kurį ir mūsų valstybė, ir aišku, jos radijas pergyveno ne tik kelias valdžių griūtis, įvairius okupantus, bet ir augimo, vilties ir laisvės troškimo metus.

Knygos viršelis. Dailininkai Jokūbas Jacovskis ir Vidmantas Žumbys

Manau, kad daugia- planis istorinis fonas, lydėjęs radiją, knygos sudarytojoms Laurai Blynaitei, Vilijai Kneitienei, Eglei Pocevičienei, Onai Pečiūlienei, Irenai Stankevičienei ir dr. Gintarei Viselgienei, ne tik sudarė sunkumų renkant ir vertinant radijo vystymosi faktus, bet ir suteikė puikią galimybę parengti įdomų, intriguojantį knygos turinį.

Lietuvos radijas atsirado panašiu metu, kaip ir daugelio kitų Europos šalių nacionaliniai transliuotojai. 1926 metų birželio 12 dieną, šeštadienį, 19 valandą iš Kauno pirmą kartą Lietuvos istorijoje radijo eteris prabilo lietuvių kalba. Kauno radijo stotis pradėjo transliuoti 1961 m banga nuolatine lietuvišką radijo programą. Sakyčiau, kad tai buvo istorinis įvykis šalies mastu, tautine, politine ir kultūrine prasme. Radijas prabilo lietuviškai į kiekvieno lietuvių širdį, jis padėjo konsoliduoti tautą po alinančių Nepriklausomybės kovų, stiprinti valstybės pamatus, mažinti tuo metu priešišku mums kaimynų – Sovietų Sąjungos ir Lenkijos radijų įtaką. Radijas darė perversmą ir kultūros

Radijo laidos „Gamta – visų namai“ rengėjai. Iš kairės Selemonas Paltanavičius, Adolfas Drungilas ir Audronė Šopagaitė

Radijo žurnalistai Juozas Šalkauskas ir Liuda Triponaitė veda laidą iš Dainų šventės. Nuotraukos iš recenzuojamos knygos

sirtyje. Jau tais pačiais, 1926 metais, radijo klausytojas net tolimiausiame Lietuvos kampelyje galėjo klausytis ką tik susibūrusio Radijo orkestro koncertų, iš Valstybės teatro transliuojamos Š. Guno operos „Romeo ir Džiuljeta“ (opera – bakūžėje!). Netrukus įvyko ir pirmojo radijo spektaklio L. Giros „Beauštanti aušrelė“ transliacija. Be to buvo skaitomi pranešimai, naujienos, orų prognozės, laikraščių apžvalgos, grojama muzika iš plokštelių. Visą veiklą prižiūrėjo specialiai šiam reikalui sukurta Radijo taryba.

Džiugu, kad prieškarinio veiklai leidėjai nepagalėjo nei savo laiko, nei knygos ploto. Kiekvieniems metams – po atskirą straipsnį, iki karo pradžios skaitytoją palydi net 149 knygos puslapiai. Vartant juos tarsi vėl į mus prabyla radijo diktoriai Petras Babickas, Irena Garmiūtė, Alfonsas Vabalas, Kazys Inčiūra, Irena Oškinaitė, kiti. Suskamba smagūs Pupų Dėdės – Petro Diržio kupletai, palydimi armonikos garsų. Išgirstame šv. Mišias transliuotas iš Kauno arkikatedros bazilikos, gedulingą S. Dariaus ir S. Girėno laidotuvių ceremoniją, džiaugsmingas žinias iš Kauno sporto halės, kur mūsų krepšininkai kovėsi dėl Europos čempionų vardo, tiesiogines transliacijas Vilniaus atgavimo proga. Prabyla ir Lietuvos prezidentas Antanas Smetona. Tai buvo vilties metai, vilties radijo transliacijos.

Knygos leidėjai neapeina ir skaudžių temų. Metai po metų skrupulingai nušviesdami radijo kelią. Aprašo valdžių ir santvarkų virsmą. Taip jau buvo, kad ir vieni, ir kiti okupantai gerai suprato radijo svarbą, todėl radijas nenuitilo ir karo, ir sunkiais pokario metais. Tik kalbama buvo kitaip.

1940 m. birželio 15 d. Valstybės radiofoną užėmė Raudonoji armija. 1940 m. spalio 26 d. jis pertvarkytas į Radiofikacijos ir radiofonijos komitetą prie Lietuvos SSR Liaudies komisarių tarybos ir įjungtas į SSRS Visasąjunginio radiofikacijos ir radiofonijos komiteto sudėtį. Įkurtos naujos redakcijos, pradėtos transliuoti rusų kalbos pamokos, marksizmo ir leninizmo paskaitos, raudonarmiečių koncertai. Nutraukti ryšiai su Vakarų Europos šalimis, radijas tapo stalinistinės propagandos tribūna.

Buvę Lietuvos radijo vadovai: (iš kairės) Nerijus Maliukevičius, Virginijus Mičiulis, Jonas Mitalas, Kazimiera Mazgelienė ir Juozas Mažeikis

1941 m. birželį, prasidėjus SSRS-Vokietijos karui, trumpam buvo atkurtas Valstybės radiofonas, po to jo pagrindu sukurtos dvi įstaigos – „Landesender Kauen“ ir „Landesender Wilna“ Vokietijos radijo kompanijos „Reichsrundfunk GmbH“ sudėtyje.

1944 m. bolševikams besiveržiant į Lietuvą, Kauno, Vilniaus ir Klaipėdos radijo stočių įrengimus vokiečiai išsivežė į Vokietiją, o Kauno radijo stotį susprogdino.

Daug radijo bendradarbių ir nukentėjo: vieni turėjo trauktis į Vakarų, kiti buvo išstremti į Sibirą, kalinti. Apie tai irgi rašoma knygoje.

Jos turinį gerokai praturtina ne ištraukos iš oficialių dokumentų, bet nuoširdūs radijo žmonių prisiminimai. Jų paskelbta labai daug, jie kvėpuoja autentika, todėl ir yra vertingi.

Daug dėmesio skirta ir radijo veiklai Atgimimo laiku, atskleista kaip radijas ne tik aktyviai padėjo skleisti Sąjūdžio idėjas, bet ir plėtojo jas. Man, kaip eiliniam radijo klausytojui, labiausiai įsiminė 1988 metų spalio 19 diena, kai 12 valandą nuskambėjus Gedimino aikštės bokšto laikrodžio dūžiams, mes išgirdome Televizijos ir radijo valstybinio choro įdainuotą „Tautišką giesmę“.

Dabar Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija (LRT) – valstybei nuosavybės teise priklausanti viešoji įstaiga – transliuoja tris radijo programas – „LRT Radijas“ daugiausia dėmesio skiria aktualijoms ir populiariai muzikai, „LRT Klasika“ – kultūrinėms laidoms ir klasikinei muzikai, jaunimui skirta „LRT Opus“ groja nekomercinę muziką. Visos šios programos taip pat transliuojamos ir internetu.

Knygos vertė didina ir niekur neskelbtų nuotraukų bei kitų iliustracijų gausa. Jas parengusi Laima Gelčiūtė į knygą sudėjo daug garsių ir mažiau garsių radijo bendradarbių portretų, įdomių tuometinių studijų, senųjų radijo stočių, radijo imtuvų nuotraukų, periodinės spaudos apie radiją iškarpu, plakatų, reklamų. Prieduose – senųjų radijo programų pavyzdžiai, Lietuvos radijo vadovų chronologija, svarbiausių radijo istorijos faktų santrauka, siųstuvų išsidėstymo Lietuvoje žemėlapis, kitkas. Visa tai talkins kultūros, ryšių ir žiniasklaidos istorikams, žurnalistikos studentams, visiems besidomintiems mūsų radiju. Lietuvos visuomenė gavo vertingą knygą.